

Pri tem se ne sme pozabiti dvojega

Spor okrog koroških Slovencev postaja vse bolj vroč. Duhovi se razgrevajo in če je na avstrijsko-nemški strani opaziti histrijo in nervozo, je treba priznati, da je tudi na slovenski strani včasih premalo premišljenosti in da padajo fraze, ne da bi se točno zavedali vsega njihovega pomena. Zato se nam zdi prav, da opozorimo na dvojce stvari, ki jih Slovenci nikoli ne bi smeli izpustiti iz oči, kadar diskutiramo o n a s i Koroški, t.j. o pravicah koroških Slovencev.

Prva stvar je ta, da smo že vse preveč nasledili tezam nemško - avstrijskih nacionalistov in razpravljamo že tudi na slovenski strani o usodi slovenske manjšine na Koroškem, kakor da gre za pravice neke zgolj jezikovne, kulturne ali verske manjšine brez lastnega etničnega ozemlja in kakor da so se znašli koroški Slovenci v TUJI državi. Dejstvo pa je, da so koroški Slovenci NARODNA manjšina, del naroda, ki ima in je vedno v svoji zgodovini imel lastno narodno ozemlje. Koroških Slovencev ne smemo nikdar pojmovati kot manjšino BREZ lastnega strnjenegega narodnega ozemlja, ki je obenem, neglede na državne meje, del celotnega slovenskega narodnega, ali če hočemo, etničnega ozemlja. Res je, da se je število koroških Slovencev zadnjih sto let neprestano manjšalo, toda to ni bila posledica kake kuge ali nerodovitnosti koroških slovenskih žen, ampak posledica surovega in načrtnega ponemčevanja z najrazličnejšimi sredstvi, od katerih je bilo najučinkovitejše to, da so koroškemu slovenskemu ljudstvu onemogočali lastno osnovno šolstvo. Vsi drugi nadomestki — prostovoljno prijavljanje za kako uro slovenskega pouka itd. — so bili samo pesek v oči in prevara, katere učinek je bil preračunan že naprej. Samo temu je pripisati, da se je število koroških Slovencev znižalo od 102.000 v letu 1880 na 27.000 v letu 1930 in morda na polovico tega (po uradnih cenitvah) danes. (Podatki so vzeti iz avstrijskega kulturnega tednika »Die Furche« izpred nekaj let in so povzeti po statistiki, ki so jo napravili po drugi svetovni vojni Angleži).

Leta 1910 je bilo po isti statistiki na Koroškem še 82.000 Slovencev. Od tedaj pa se torej ni narodil tam praktično noben Slovenec več, kajti današnje število — recimo 12.000 po nemško-avstrijskih cenitvah — je prenizko celo za tak primer, kajti katerokoli prebivalstvo na svetu bi se od tedaj brez kake kuge ne bilo moglo bolj skrciti, tudi

(nadaljevanje na 9. strani)

Proti predčasnim volitvam?

Kljub Fanfanijevemu prizadevanju slabo kaže za obnovitev levo-sredinske koalicije in za sestavo štiristrankarske vlade. Za obnovitev koalicije so poleg krščanskih demokratov socialni demokrati in republikanci, medtem ko postavljajo socialisti take pogoje, da jih ostale tri stranke ne morejo sprejeti, predvsem kar zadeva sindikate. Socialistična stranka namreč zahteva, naj bi nova vlada že vnaprej zagotovila, da bo sprejela zahteve, ki jih zdaj postavljajo sindikati glede zvišanja plač (oziroma odgovarjajoče zvišanje draginskih doklad, kar je v bistvu isto) in drugega. Ostale tri stranke odgovarjajo, da to ni mogoče, ker je treba prej videti, kaj sploh še preostane za »delitev« po krizi, ki vedno bolj zajema gospodarstvo. Socialistični stranki očitajo, da bi hotela biti v vladi le transmisija sindikatov (in po mnenju socialnih demokratov tudi komunistične opozicije, s katero sodeluje v raznih deželnih in občinskih odborih), kot taka pa bi zahtevala še posebne privilegije ter bi dejansko pogojevala vlado, kar pa bi bil samo uvod v novo vladno krizo).

Fanfani je jasno povedal te stvari v pismu, ki ga je poslal vodstvom treh drugih strank. Do tega hipa so odgovorili na pismo — pritrnilno — samo socialni demokrati in republikanci, socialisti pa še razpravljajo. Socialnim demokratom očitajo, da bi hoteli pognati državo v predčasne volitve in da jemljejo socialistično filokomunistično politiko samo za izgovor, da dosežejo lastne namene, predvsem izključitev socialistov iz vlade in koalicije. Tako je spor v bistvu omejen na spor med socialisti in socialnimi demokrati, ki bi si morali biti v resnici po svojih programih najbližji.

Taki prepiri in predvsem trmoglavost na socialistični, pa tudi na socialno-demokratski strani, lahko v resnici povzročijo, da ne bo mogoče sestaviti nove levo-sredinske vlade štirih strank in da bo treba razpisati predčasne volitve, ki pa bodo za nekaj mesecev ohromile vso vladno dejavnost v državi in ta bo kot ladja brez krmila na razburkanem morju. Predčasne volitve pa lahko pomenijo v bistvu tudi pustolovščino, ker bi se v volilnem boju nasprotstva zelo zaostrila. Trmoglavost in zagrizenost levic okrog malenkostnih ciljev je že svoj čas povzročila zmago raznih fašizmov. Tako je npr. znano, da je prišel v Nemčiji Hitler na oblast zato, ker se komunisti niso hoteli pogoditi s socialisti za skupen nastop, ker so vztrajali pri svojih maksimalnih ciljih in hoteli veljati za glavno in najbolj bojovito protinacistično silo. Rezultat je znan. Ne bi se čudili, če bi podobni vzroki rodili podobne posledice tudi v Italiji in če bi skušal kdo izkoristiti tako kratkovidnost in zmedo pri demokratičnih strankah za poskus kakega udara. Skrajnežev na desni se ne bi smelo spravljati v take skušnjave. Toda morda kdo to celo želi, v svojih političnih računih, da bi se znebil protiigravca?

—o—

Novo izzivanje

Kakšno vzdušje nastaja zadnji čas v Italiji, najboljše dokazuje dejstvo, da je kazensko sodišče v Trstu potrdilo sodbo, s katero je sodišče 20. februarja obsodilo prof. Sama Pahorja na 40.000 lir kazni, pod obtožbo, da ni hotel pokazati vozniške izkaznice mest-
(nadaljevanje na 2. strani)

Tam jih torej čevelj žuli

Medtem ko se na nemško-nacionalistični strani stopnjuje nestrpnost do Koroških Slovencev, ki si dajo duška s psovskami in vsakovrstnimi »teorijami«, ki zvenijo kot mrtvaška koračnica (gotovo prezgodnja) za slovensko manjšino, pa tudi Slovenci ne ostajajo pasivni. Prešli so celo v protiofenzivo z zahtevo, da vlada prepove organizacijo »Heimattienst«, ki je dejansko krovna organizacija za vsakovrstna nacionalistična in filonacistična društva, ki imajo v svojih vrstah mnogo prave, zaenkrat še brezimne nacistične sodrge, ki se izživlja na račun Slovencev.

Koroški »Naš tednik« prinaša v svoji zadnji številki čez vso prvo stran naslov: »Heimattienst je treba prepovedati!«

V daljšem članku poroča nato list o nedeljskem zborovanju Heimattiensta (6000 udeležencev) na Novem trgu v Celovcu. Navzoč je bil tudi celovski župan Guggenberger, govorila pa sta predsednik Zveze vindišarjev dr. Valetin Einspieler (član Ljudske stranke) in predsednik Heimattiensta dr. Josef Feldner, ki se je s posebnim besom zaganjal proti Slovincem. Einspieler pa je med drugim pogreval bedasto teorijo o posebnem koroškem narodiču in jeziku Vndišarjev. Udeleženci so nosili tudi transparent, na katerem je pisalo »Velik strup — slovenska gimnazija v Celovcu!« Tam jih torej čevelj žuli. Upajmo, da jih bo žulil vedno bolj.

RADIO TRST A

NEDELJA, 27. oktobra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Franz Schubert: Kvartet za godala. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »V družini. 2.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Orkester proti orkestru. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »Mev-ža«. Napisal Carlo Trabucco, prevedla Marija KACIN. RO. 18.40 Nedeljski koncert. 19.30 Zvočni in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svet. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske in v popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Edoobna glasba. Ottavio Corrado: Improvizacija na stihe Srečka Kosovele. Aleksij Pregarc, recitant, Ottavio Corrado, saksofon, flavte, klavir, magnetofonski trak. 22.25 Pesmi za vse okuse.

PONEDELJEK, 28. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 19.30 Baročni orkester. 13.00 Klavičembalist Anton Kolar. Slovenski komorni orkester vodi Marko Mnihi. 19.00 Poje Gigliola Cinquetti. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.30 Slovenski razgledi: pianist Primož Lorenz, violinist Tomaž Lorenz, violončelist Marija Lorenz - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba v noč.

TOREK, 29. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Medigra za glasbo s klaviaturo. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Wilhelm Kempf. Beethoven: Sonata v f duru. 18.55 Pevci in orkester. 19.10 Ksaver Merko v spominih sobrata Jakoba Sokliča (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Strawinsky: Razuzdančvo življenje, opera. 21.30 Nežno in tiho.

SREDA, 30. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 R. Strauss: Sonata v f duru. 18.55 Priljubljeni pevci popevk. 19.10 Družinski obzorik (Ivan Theuerschuh). 18.30 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Oskar Kjuder. Sodelujeta mezzosopranistka Elena De Martin in fagotist Vojko Cesar. 21.05 Pesmi brez besed. 22.00 Evergreens.

ČETRTEK, 31. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Delo Ferruccio Busonija in Trst (Franco Agostini). 19.10 Italijansko gledališče v Ljubljani (Andrej Bratuž). 19.25 Za najmlajše: »Pisani balončki« (Krasulja Simoniti). 20.00 Šport. 20.35 »Germaine in pes«. Radijska drama, napisala Balbina Baranovič Battelino. RO. 21.40 Relax ob glasbi.

PETEK, 1. novembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. Orkestra Alfija Kabilja in Stipica Kalogjera. 9.00 Sv. maša. 9.45 2 sonati Giuseppe Smmartinija. Igor Ozim, violina, Miloš Pahor, flavta, Dina Slama: čembalo. 10.00 Film-oka glasba. 10.40 Sdvard Griek: Peer Gynt. 11.15 Mladinski oder: »Dedkov grob«. Napisala Marija Susič. RO. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Orkestri in zbori. 14.45 Glasbeno popoldne. 15.45 »Brez meja«. Radijska drama, napisal Mirko Mahnič. Režija: Jože Peterlin. 16.45 Marijan Lipovšek: Sest pesmi za tenor in klavir »Versi«. 17.00 Za mlade poslušavce. 19.00 Skladbe za klavir. 19.10 Ugo Pierri: »Trije«. 20.00 Šport. 30.35 Delo in gospodarstvo. 20.00 Vokalno-instrumentalni koncert. 22.25 Recital pianista Vladimira Krpana.

SOBOTA, 2. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 Popoldanski koncert. 14.45 Glasbeno popoldne. 15.45 Avtoradio. 16.00 Gustav Mahler: Simfonijski 5 v cis molu. 17.20 Skladbe velikih domankov. 18.15 Umetnost. 18.50 Skladbe z nabožnimi besedili. 10.10 Liki iz naše preteklosti: »Franc Guštin« (Martin Jevnikar). 19.20 Pevska revija. 20.0 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Beli grad - Zakleti grad. Napisal Rado Bednarik. 21.30 Ruska simfonična glasba.

Redatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Lenič ♦ Tiska tiskarno Graphari Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

NOVO IZZIVANJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

nemu stražniku, ko je baje nepravilno ustavil avto na kraju, ki je prepovedan za parkiranje. Čakal pa je v avtu na ženo, ki si je šla po injekcijo. Samo Pahor je v skladu s memorandumom (člen 5) zahteval, da lahko občuje s predstavnikom oblasti (stražnikom) v slovenščini. Ta pa ga je prijavil in stvar se je končala na sodišču, kot rečeno, z obsodbo Sama Pahorja, kar je zdaj prizivno sodišče potrdilo in obsodilo prof. Pahorja še na plačilo sodnih stroškov.

Ponovno izražamo — kot že ob prvi obsodbi — prof. Samu Pahorju vso našo vzajemnost in želimo, da bi imeli vsi Slovenci tu vsaj malo njegove odločnosti, doslednosti in značajnosti. Menimo pa tudi, da bi bila morala že prej poseči vmes tudi Jugoslavija, ki je podpisala Memorandum in bi morala gledati na to, da se izvaja vsaj nasproti tistim, ki to izrecno zahtevajo kot prof. Pahor.

Tak boj za pravice naše manjšine ne more biti prepuščen enemu samemu, za enega je to pretežko breme, pa naj bo še tako pogumen. Naša javnost bi morala plačati zanj vsaj naloženo kazen in sodne stroške, kajti

boril se je za pravice vseh, ne le samega sebe.

Užaljeni in vznemirjeni pa smo tudi zato, ker si upajo zaradi take reči vlačiti po sodiščih in obsoditi tako spoštovanega predstavnika naše manjšine ter ugodnega zgodovinarja, kot je prof. Pahor. Zdaj vsaj točno vemo, koliko baje ura v tej »demokraciji« Italiji.

—o—

GLASBENA MATICA - TRST

V petek, 25. oktobra 1974 ob 20,30 v Kulturnem domu v Trstu

PRVI ABONMAJSKI KONCERT

ORKESTER GLASBENE MATICE

Dirigent: OSKAR KJUDER

Solist: BRANIMIR SLOKAR - pozavna

Sporod:

B Ipavec: Serenada za godalni orkester

J. G. Albrechtsberger: Koncert za pozavno in godala

G. F. Haendel: Koncert v f-molu za pozavno in godalni orkester

W. A. Mozart: Salzburško simfonija v D-duru št. 1 za godala (KV 136)

Mihec in Jakec se menita od situacije, politike, milijard in narodnega blagra

— Znaš Jakec, de te prou zavidam, ke si reku, de se boš denu u politiko. Tu je dandanes še narbulši meštir. Glih uni dan sm brou kaku so šle špeže gor za ravnat parlament. Za letošnje leto, postaumo reč, je blo določenih 37 milijard in 600 meljonov; ba za leto 75 mislejo špendat 74 milijard.

— Kej češ, Mihec, draginja je zmiram večja. Vse gre gor in taku gre tudi parlament.

— Sej, sej! Tudi za senat je blo letos samo 19 meljard, ma drugo leto jeh bo treba vre 39.

— Kej si pej mislu? Kej misleš, de upravljanje države neč ne košta? In tisti, ke delajo zakone, morejo jemet nekeje u glavi, se morejo zastopet na vse in pole jemajo ano velikansko odgovornost.

— Kašno odgovornost? Meni se ne zdi. Sej mu ne smeš neč reč. In kadar pride ven kašen škandal, ke be res mogli govorit od odgovornosti, zmiram vse pomečkajo. Se spouneš na korupcijo zastran petrolejskih družb? Kašna reč je bla tabat! So govorili, de se je zamajala demokracija in država in vsi smo misleli, de bo ceu hudič. In kej je blo? Neč. Kadu se nanka zmisle danes na vse tisto! In takrat so pisali, de so nutre zamešani kej jest znam kašni ministri in noheden ni reku, de ni res. So samo počakali, de cejt pasà in zdej je vse u redi. In glih tisti ministri bojo zdej spet sprauli vkepo novo vlado: Jakec, samo od odgovornosti ne toj mi govort! In pole, če je aden u parlamentu, ga ne moreš nanka pelat pred sodni-

ka. Zatu ke uani so tabu; uani so nedotakljivi.

— Ma Mihec, ti moreš zastopet, de tisti ke so zvoljeni od naroda, de so tu ta bulši držaulani, tabol telegentni, ta narbol prazdevni de be biu narod srečen in de be mu dobro šlo. In take ledi, ke se tolko martrajo za narod, ne moreš za vsako figo gnat pred sodnika. Kam be pršu ugled našeh demokracijskih institucij?

— Ja, ja, vre videm, de govoriš koker de be že sedu pr koriti. Sej te zastopem. Se misleš dent u politiko in vre govoriš, koker de be biu aden od njeg. Si se frderbau še prej, ku si kej dosegu. Ma ti bom povedau še nekej: Znaš, de so vre razprtili tiste meljarde za financiranje strank? Se zna, neč niso bobnali, neč pisali, neč govorili. Zatu de se ne bi narod kej razburjau. In taku so na tihem dali demokristjanom 16 milijard, ko munistam 10 milijard, socialistam 5, mišnam štiri in pu, socialdemokratom tri, liberalcam dva in pu in republikancam dva. Zmiri same milijarde. In jemaš ti idejo, koliko je ana milijarda? Posluši! Ana minuta jema 60 sekund in ana ura jema 3600. An dan jema 86.400 sekund in ano leto pej 31 meljonov in petstutauzent. Za nadedet stu meljonov sekund je treba več ku tri leta. Za naredet pej eno meljardo be blo treba štet več ku trideset let vsak dan nuč in dan vsako sekundo ano številko. Si zastopu kej?

— Sm zastopu ja. Ma videm, de se ti zgeblavaš u malenkosti in u demagogijo. Ti ne videš stvarnosti in danes je situacija taka...

— Videm, videm, de s tabo ni moč več govort. In sm tudi zastopu, de nisi šou gledat Cankarjev Za narodov blagor. Ma si falu. Zatu ke če be biu vidu Za narodov blagor, be zdej drugače govoru. Mi si vre frderban.

Kissinger na Bližnjem vzhodu

Ameriški zunanji minister Kissinger je zaključil svoje novo mirovno poslanstvo na Bližnjem vzhodu. Obiskal je Kairo, Damask in Amman, Jeruzalem, Saudsko Arabijo, Alžirijo in Maroko.

Pogajanja so potekala po napovedih, katere je sam minister izrekel že pred potovanjem. Dejal je, da ima sicer rezervne karte, vendar pa odhaja na pogovore samo za proučevanje možnosti, ne pa za sklepanje sporazumov. Omejil se bom — je rekel Kissinger — na zastavljanje vprašanj ter na poslušanje odgovorov. Če se bo iz tega rodil kak pozitiven element, tem bolje.

Uspeh Kissingerjevega poslanstva je tem bolj zaželen, ker se je po mnenju mnogih položaj na Bližnjem vzhodu zaostрил. Verdostojni krogi v Washingtonu so dali razumeti, kako je vsaj 50 odstotkov možnosti, da v tem delu sveta izbruhne nova vojna, v ne preveč oddaljeni bodočnosti. To dejstvo zbuja alarm, ker se čutijo še vedno posledice lanske oktobrske vojne med Arabci in Izraelci.

Možnost nove vojne že v šestih mesecih je omenil petrolejski minister Saudske Arabije Jamani. Opozoril je na zvezo med reševanjem palestinskega vprašanja ter bodočo petrolejsko politiko arabskih držav. Zagrozil je z novim petrolejskim bojkotom, če Izraelci ne bodo zapustili zasedenih arabskih ozemelj ter bo prišlo do nove vojne. Palestinsko vprašanje pa je zapleteno tudi zaradi Palestincev samih. Med gverilci so vedno večji spori. Habaševa skrajnostna struja je izstopila iz fronte za osvoboditev Palestine, katero vodi Arafat. Habaš očita Arafatu, da vodi preveč zmerno politiko. Odklanja vsaka pogajanja ter zahteva vojno do skrajnosti. Spor je tudi med Jordanijo in drugimi arabskimi državami. Tiče se vprašanja, kdo naj zastopa palestinsko ljudstvo na mirovnih pogajanjih. Jordanski kralj Hussein pravi, da je on pritojen za to. Egiptovski predsednik Sadat je vse poletje posredoval med Jordanijo, Sirijo in palestinskimi gverilci, a posredovanje ni prineslo vidnih zaključkov.

Izraelska vlada je šla naproti Husseinu ter mu je ponudila vrnitev dela zahodnega

brega reke Jordana. Podobno Izraelci ponujajo Egiptu vrnitev skoraj vsega Sinajskega polotoka, všteti tamkajšnje petrolejske vrelce. Izraelska vojska bo menda zapustila celo trnjava Šarem El Šejk, ki nadzoruje vhod v Akabski zaliv. Kissinger je baje že obljubil Sadatu, da mu bo prinesel iz Jeruzalema listino z načrtom za umik izraelskih čet. Istočasno je zagotovil, da Izraelci ne bodo postavljali političnih pogojev ter bo šlo samo za ureditev vojaških vprašanj.

Po drugi strani sta ostali zelo različni ameriško in egiptovsko stališče glede palestinskega vprašanja ter glede morebitne obnovitve mirovne konference v Ženevi. Končno Amerikanci seveda niso preveč zadovoljni z novim zblizevanjem med Kairom in Moskvo. Jutri bo odpotoval na obisk v

Sovjetsko zvezo egiptovski zunanji minister.

Komentatorji utemeljujejo nevarnost nove vojne na Bližnjem vzhodu med drugim s tem, da so države po velikih izgubah orožja v lanski oktobrski vojni že obnovile svoje zaloge. Povečale so tudi svoje armade.

V Izraelu odpade na vojaški proračun skoraj polovica kosmate narodne proizvodnje. Egipt izda za iste namene tretjino proizvodnje ter se je njegov vojaški proračun povečal od ene milijarde 737 milijonov dolarjev lani na 3 milijarde 117 milijonov letos. Saudska Arabija je bila leta 1970 pri vojaških izdatkih na sedemnajstem mestu, zdaj pa je že na petem. Njeni vojaški izdatki so se v štirih letih povečali za sedemkrat. Iran zdaj izda za vojsko trikrat več. Na splošno arabski svet izda za oboroževanje okrog deset odstotkov kosmate narodne proizvodnje, medtem ko znašajo ti izdatki na primer v Atlantski zvezi samo tri odstotke.

Kako gre v slovenskem gospodarstvu

Kot drugod po svetu, tudi v Jugoslaviji narašča inflacija, ki najbolj prizadene ravno revne sloje.

Cene so bile konec avgusta kar za 23,7 odst. višje kot v istem času lani. Življenjski stroški pa celo za 24,4 odstotka. Zadeva je tem bolj resna, ker so se zvišale tudi cene blaga široke potrošnje, kot so kruh, olje, sladkor, pijače in pohištvo.

Delno zaradi inflacije in delno zaradi konca turistične sezone je nazadoval tudi dinar, kar se opazi te dni v tržaških menjalnicah. Cene v jugoslovanskih obmejnih trgovinah in gostilnah so se v glavnem izravnale s cenami na italijanski strani ter ne privlačujejo več toliko gostov iz tržaške, goriške in videmske pokrajine. Med turistično sezono so velike količine dinarjev, katere Jugoslovani puščajo v Trstu, odhajale v banke na Zahodu, zlasti v Zahodno Nemčijo in v Švico. Po turistični sezoni pa se je ta pretok ustavil. Povpraševanje po dinarju se utegne nekoliko povečati ob višku zimske turistične sezone. V Trstu so te dni menjavali sto starih dinarjev za 36 do 38 lir.

Glede zunanje trgovine naj spomnimo, da se je letošnji izvoz iz Slovenije doslej povečal za 43 odstotkov, a uvoz za 55 odstotkov. Tako narašča primanjkljaj plačilne bilance s tujino. Cene izvoženega blaga so se dvignile za 34 odstotkov in uvoženega blaga kar za 54 odstotkov. Po drugi strani se je zmanjšalo notranje povpraševanje, kar vpliva na zvišanje blagovnih zalog. Kljub vsemu napovedujejo, da bosta letos izvoz in uvoz nekoliko manjša od predvidevanj.

Pri uvoženem blagu se je podražil zlasti reprodukcijski material, katerega industrija nujno potrebuje. Industrija je zaradi

Vljudno prosimo,

da bi poravnali naročnino, bodisi po položnici bodisi v upravi, vsak dan od 9. do 12. ure, razen ob ponedeljkih in sobotah.

tega podražila tudi svoje izdelke. Do sedaj so se cene industrijskih izdelkov dvignile že na približno 39 odstotkov, kar je dosti več kot v preteklosti.

Ugodni so podatki o naraščanju industrijske izdelave, zlasti v Sloveniji. V prvih sedmih mesecih letos je napredovala v Sloveniji v primerjavi z istim časom lani za 11,2 odstotka, v vsej Jugoslaviji pa za 9,9 odstotka. Za celo leto napovedujejo v Sloveniji porast za 10 odstotkov ter v Jugoslaviji za 9 odstotkov.

Gospodarski krogi v zvezi s težavami gospodarstva opozarjajo tudi na dejstvo, da so se letos zakonske obveznosti in prispevki iz osebnih dohodkov dvignili kar za 50 odstotkov, čeprav bi se smeli samo za 30 odstotkov ali za nekaj manj kot družbeni pridelek.

Na gospodarskem razstavišču v Ljubljani je bila 8. do 12. t.m. 21. mednarodna razstava »Elektronika 74«. Zanj je vladalo veliko zanimanje ne samo v Jugoslaviji, temveč tudi v tujini. Jugoslovanske tovarne elektronskih izdelkov, zlasti »ISKRA« iz Kranja, že dalj časa izvažajo večje količine svojih izdelkov, tako zlasti radijske in televizijske sprejemnike, telefonske aparate, električne grelce in precizne elektronske instrumente.

Nekaj podatkov o abesinskem cesarstvu

V slovenskem tisku se danes pojavlja iz tujih jezikov prevzeta beseda Etiopija, toda Slovenci imamo za to državo lastno že zelo staro besedo Abesinija in ni vzroka, da bi jo opustili in sprejeli novo izposojenko.

V zvezi z najnovejšim dogajanjem v Abesiniji je prav, da si osvežimo svoje znanje o njej, zato navajamo nekaj podatkov.

Abesinija meri 1.221.900 kvadratnih kilometrov, torej za štiri Italije ali pet Jugoslavij, prebivavcev pa ima okrog 25 milijonov. Ti pripadajo raznim narodnostim. Eno tretjino prebivavstva obsegajo Amhara in Tigrini, ki bivajo največ v severnem delu države. Več kot eno tretjino prebivavstva predstavljajo plemena, ki govore jezik gala in ki živijo na južnem delu abesinske visoke planote. Ostali so Somalci, Dankali ob Rde-

čem morju in črnici v pokrajinah ob sudanski meji. Vladajoči narod so Amharci in njihov jezik je uradni jezik, čeprav predstavljajo le kakih 20 odst. prebivavstva. To so ljudje hamitske rase, temni, a ne črnici in zanje ni hujše žalitve, kot da jih ima kak Evropejec za črnice.

Adis Abeba ima okrog 650.000 prebivavcev.

H koptski veri, ki je krščanska, se priznava 60 odst. prebivavstva, 30 odst. je mohamedancev, katoličanov je 150.000, črnici pa so še v glavnem pogani. Abesinija je bogata na naravnih zakladih, a je gospodarsko močno zaostala in o industriji skoro ni mogoče govoriti razen o tekstilnih tovarnah, cementarnah, pivovarnah in še o kaki posamezni tovarni drugih sektorjev.

OBČNI ZBOR SLOVENSKE SKUPNOSTI

Zmaga načela enotnosti v raznolikosti

V nedeljo se je v Trstu končal redni občni zbor Slovenske skupnosti, ki se je začel v soboto, 19. t.m. s poročiloma predsednika sveta Slovenske skupnosti Zorka Hareja in političnega tajnika Draga Štoka. Predsednik Harej je podrobno poročal o delovanju slovenske politične organizacije v zadnjih dveh letih, tajnik Štoka pa je v izčrpnem poročilu obravnaval predvsem aktualna in pereča vprašanja slovenske narodne skupnosti v Italiji ter prizadevanja Slovenske skupnosti za njihovo rešitev in ureditev.

Po razpravi in razrešnici dosedanjim vodstvenim organom je prof. Aleš Lokar obrazložil program kandidatne liste »Nove perspektive«, dr. Franc Mljac pa program liste »Enotnost«. Za novi svet Slovenske

skupnosti sta namreč bili predloženi dve kandidatni listi. Na listi »Enotnost« so kandidirali predvsem pristaši Ljudskega gibanja, na ostali pa tisti, ki se prištevajo k širšim nazorom.

Izid volitev je pokazal, da bo novi svet Slovenske skupnosti, ki šteje 22 članov, sestavljalo 12 kandidatov liste »Nove perspektive« in 10 kandidatov liste »Enotnost«. Tako so bili izvoljeni na prvi listi: Vladimir Vremec, Alenka Rebula, Aleš Lokar, Rafko Dolhar, Drago Legiša, Antek Terčon, Igor Tuta, Ubald Vrabec, Bojan Brezigar, Edi Bernhardt, Lucijan Kocman in Gianni Kokorovec, na drugi listi pa: Drago Štoka, Zorko Harej, Ivo Jevnikar, Franc Mljac, Maks Šah, Lojze Tul, Edi Žerjal, Sergej Pahor, Marj Maver in Aldo Štefančič.

V predsedstvo občnega zbora sta bila izvoljena Milan Sosič in Saša Martelanc.

O poteku občnega zbora in izidu volitev bomo še pisali. Za danes le ugotavljamo, da je bila ponovno poudarjena veljavnost načela enotnosti v raznolikosti, ki je po našem prvi pogoj za nadaljnje učinkovito delovanje Slovenske skupnosti.

Občni zbor je s ploskanjem odobril resolucijo, ki odločno obsoja ravnanje avstrijskih oblasti s slovensko manjšino na Koroškem, in resolucijo, ki zavrača razlašanje slovenske zemlje.

—o—

FINŽGARJEV DOM NA OPČINAH

vabi v nedeljo 27. oktobra 1974 ob 17. uri

NA SLAVNOSTNI POPOLDAN

ob sedemdesetletnici glasbenika prof. Staneta Maliča. Sodelovali bodo njegovi učenci, dekliški zbor, ansambla Galebi in TAIMS, solistka gospa Ljuba Berce - Košutova ter cerkveni pevski zbor. O slavljenju bo govoril dr. Zorko Harej.

VELIK VPIS NA NOVO ŠOLO ZA OSEBJE ZA SLOVENSKE VRTCE

Devet združenj staršev otrok slovenskih šol na Tržaškem je z zadovoljstvom vzelo na znanje, da je šolska oblast dovolila ustanovitev nove slovenske šole, ki bo predvsem skrbela za izučitev osebja za slovenske vrtce. V to šolo se lahko vpišejo vse tiste dijakinje, ki so dokončale enotno srednjo šolo in še niso prestopile dvajsetega leta starosti. Z ustanovitvijo te šole je bila zapolnjena vrzel v slovenskem šolstvu.

Šola je triletna in ob koncu bodo dobile dijakinje diplomu, s katero se bodo lahko zaposlile ali v vrtcih ali v bolnišnicah in podobnih ustanovah.

Kljub temu, da mnogi starši niso bili pravočasno obveščeni, je vpis v šolo izredno velik, kar je še dokaz več, kako potrebna je bila ta šola za naš šolski sistem. Vpisovanje je vsak dan v tajništvu slovenskega učiteljskega v ulici Caravaggio 4 v Trstu (svetoivanska šola).

Združenja staršev, ki se zavedajo, kako je ta šola važna za vzgojo otrok v slovenskih vrtcih, voščijo vsem dijakinjam, ki so se ali se bodo še letos odločile za ta poklic, veliko srečo in uspeha tako pri učenju kakor pozneje pri delu.

Podpisanih devet združenj staršev

Glasbenik Stane Malič obhaja sedemdesetletnico

Prihodnje dni — 30. t.m. — bo naš tržaški glasbenik Stane Malič obhajal svojo sedemdesetletnico. Takoj tu naj omenimo, da je kar 18. let od teh sedemdesetih posvetil v veliki meri domačemu cerkvenemu pevskemu zboru na Opčinah, za katerega je najprej napisal tudi precej skladb. Njegovo delo in ustvarjanje sta vedno odlikovali zavzetost in skrbnost. Tako kot skladatelj kakor tudi kot človek se je razvil v osebnost, ki vzbuja spoštovanje. V svojem življenju je veliko doživel, tudi mnogo hudega. Bil je med drugim tistega usodnega 13. julija 1920 v »Narodnem domu« v Trstu in čakal na lekcijo kot dijak Glasbene matice, ko so fašisti hišo napadli in zažgali. Komaj je ušel smrti. Glasbena matica je tedaj izgubila ves arhiv, tri klavirje, harmonij in mnogo glasbil.

Pod fašizmom je bil prof. Malič takorekoč edini slovenski glasbenik in glasbeni u-

čitelj v Trstu. Poučeval je zasebno in v zasilni šoli Glasbene matice. Veliko je moral pešati iz enega mestnega okraja ali predmestja v drugo. Dolga leta je bil tudi zborovodja cerkvenega zbora srbske pravoslavne cerkve v Trstu. Po vojni se je preselil na Opčine, kjer je kot zborovodja vodil obnovljeni pevski zbor »Zvon«. Z novoustanovljenim orkestrom in dramsko skupino pa je naštudiral med drugim »Peterčkove poslednje sanje« in »Miklovo Zalo«. Učil je tudi na Matični glasbeni šoli v Trstu violino, klavir in harmoniko, na slovenski glasbeni šoli v Gorici pa violino. Še pod fašizmom je vzgojil lepo število zborovodij in to kar na svojem domu na Kolonji. Njegov bivši učenec Danilo Daneu je operni dirigent v Splitu. Pod fašizmom je vadal pevske zборе v Rodiku, Herpeljah, Krvavem potoku, na Gročani in drugod. Kot rečeno, je tudi zlagal in ustvaril mnogo lepih skladb, med drugim eno latinsko in pet slovenskih maš. Precej njegovih skladb pa je še neobjavljenih.

Za ta jubilej mu želi vsa naša hvaležna javnost še mnogo zdravih in skladateljsko plodnih let.

Posebno prisrčno pa mu čestita k jubileju in mu izraža voščila za naprej cerkveni zbor na Opčinah.

—o—

SIMPOZIJ O STRUPENIH GOBAH

Tudi na Tržaškem in Goriškem je mnogo ljudi, ki radi nabirajo gobe. Zato jih bo verjetno zanimala novica, da je bilo pretekle štiri dni v Bologni mednarodno posvetovanje strokovnjakov s področja medicine, botanike in farmakologije, na katerem so razpravljali o strupenih gobah in njihovem pogubnem učinku na človeški organizem. Prebranih je bilo dvajset referatov o tem. Tudi letos se je tako v Italiji kot v Sloveniji precej ljudi zastrupilo s strupenimi gobami, ker jih premalo poznajo. Kdaj nam bo pisatelj Alojz Rebula kot strasten gobar napisal kak esej o gobah?

Slovenščina v občinskem svetu

Na petkovi seji tržaškega občinskega sveta je dr. Rafko Dolhar, svetovalec Slovenske skupnosti in občinski odbornik imel pomemben govor, v katerem se je zavzel za pravico uporabljanja slovenskega jezika v javnih uradih in še posebno v samem občinskem svetu, kot to predvidevajo določila posebnega statuta. Londonski sporazum namreč ni nikoli zamrl, kot bi hoteli nekateri vsiliti določeno prepričanje, ampak je vedno veljaven in Slovenci imamo vso pravico, da zahtevamo njegovo integralno izvajanje.

V svojem daljšem posegu pa se je dr. Dolhar dotaknil še drugih argumentov v zvezi s slovensko manjšino. Pohvalil je nekatere ukrepe v prid Slovencev, ki pa so v desetletnem delovanju levosredinske občinske uprave vsekakor premaloštevilni, da bi

bili pripadniki manjšine lahko zadovoljni. Zavrnili so tudi princip recipročnosti z italijansko manjšino v Kopru, ker bi obe etnični skupnosti postale le predmet izmenjave. In končno je ponovno potrdil vsemanjšinsko potrebo po takojšnji globalni zaščiti Slovencev. Ob koncu je pozval župana Spaccinija, naj mu za bodoče preskrbi tolmača, ker se namerava posluževati materinega jezika pri svojih posegih v občinskem svetu.

Kot se je kasneje izvedelo, je župan Spaccini takoj pisal predstavniku vlade po pojasnila, kako naj se ravna. Medtem pa dr. Dolhar vztraja pri svoji zahtevi in je pripravljen počakati nekaj časa, da se oblasti v Rimu izjasnijo, vsekakor pa se namerava poslužiti pravice, ki mu jo zagotavlja londonski sporazum, ker ni nikake državne norme, ki bi mu to preprečevala.

SLOVENSKA SKUPNOST DANES IN JUTRI

(Izvajanja Aleša Lokarja na občnem zboru Slovenske skupnosti)

Objavljamo referat prof. Aleša Lokarja, s katerim je na občnem zboru Slovenske skupnosti dne 19. t. m. obrazložil program kandidatne liste »Nove perspektive«

(Uredništvo)

Ko govorimo o političnem programu neke skupine, ne moremo mimo preteklega dela in njegove analize. To pa ne zaradi tega, ker bi želeli nujno kritizirati preteklo delovanje, temveč zato, ker se moramo skušati učiti iz posegov, ki so bili storjeni v preteklosti, zato da bomo v prihodnje bolj in ustrezneje delovali. Kjer ni kritične revizije preteklega delovanja, tam se preneha vsak napredek, tam se stvari kristalizirajo in pride do stagnacije. Da je Slovenska skupnost v nevarnosti pred takšno imobilnostjo, nam kažejo že volilni rezultati zadnjih nekaj let, kjer prav gotovo ni opazati kakšnih posebnih sprememb.

Zdi se mi, da ni tjavendan rečeno, če trdim, da Slovenska skupnost doslej ni imela jasno začrtanega programa, da je živela preveč v vzdušju drobnjakarstva in kratkoročnosti. Morda se ne motim, če trdim, da se je to zgodilo predvsem zato, ker naše gibanje ni oslonilo svojega delovanja na širšo analizo za prostorske in časovne situacije Slovencev v Italiji. Delovanje Slovenske skupnosti se je omejevalo na posamezne zahteve do italijanskih strank in ustanov ter na uresničevanje teh nepovezanih zahtev. Slovenska skupnost se je v sklopu javnega življenja v deželi omejevala na narodno-obrambno dejavnost brez širših ciljev. Sodim, da se je tudi zaradi tega njen glas izgubljal v širšem sozvočju problemov skupnosti, v kateri živimo, in je prihajal do izraza le takrat, ko se je dinamika javnega življenja dotaknila neposrednih slovenskih interesov.

To smo na sebi ni zgrešeno (saj je nujno, da se Slovenci prvenstveno borimo za svoje interese, ker se zanje ne bo zanimal nihče drug razen nas), a se mi zdi, da je premalo. Če gledamo nekoliko dalje, takšna usmerjenost v bistvu oškoduje tudi naše interese.

Slovenci v Italiji smo državljani kot vsi drugi, davkoplačevalci kot vsi drugi, in smo zato kot vsi drugi zainteresirani nad upravljanjem javne stvari.

Slovenski interesi ne predstavljajo le sklop izoliranih zahtev, čeprav je pri naših problemih določena specifičnost, ki je samo naša. Toda v to naše posebno bivanje in delovanje, v naše posebne probleme, gospodarske, kulturne, športne in druge, neprestano butajo valovi širše stvarnosti, bodisi italijanske kot tudi evropske in mednarodne, zaradi česar tega širšega okvira nikakor ne smemo pustiti iz vidika. Sodim, da bomo naše posebne interese najbolje branili takrat, kadar bomo skušali biti čimbolj in na strokovnem področju čimbolje, prisotni v vseh javnih problemih občin, mesta, dežele, obmejne ozemlja in države in ne šele takrat, ko nam gre za nohte.

Za nov način prisotnosti

Tipičen primer takšnega ravnanja je problem Kraških rezervatov. Ko je bil sprejet Belcijski zakon v rimskem parlamentu, je maloka-

teri Slovenec vedel, kaj se je zgodilo, mnogi niso niti vedeli, da je bil zakon sprejet. Naša javnost se je zganila šele takrat, ko je postalo jasno, da bo zakon gotovo uveljavljen in da lahko (odvisno pač od njegove realizacije) udari po naših najbistvenejših interesih.

Temu bi še dodal, da zakon sam ni padel z neba. V tržaški javnosti so ga pripravili že dalj časa. V tisku, na zasedanjih, okroglih mizah in zborovanjih je že leta prej potekala debata o Krasu in njegovi zaščiti. Malokateri Slovenec se je vključil v to debato, tudi politični predstavniki ne. In vendar bi verjetno takrat najlažje posegli v debato in izjasnili svojo posebno stališče in izkustvo, kot avtohtono prebivalstvo, ki ima prav na ozemlju bodočih rezervatov neodtujljive pravice.

Takih primerov bi lahko našli še več.

Če naj to stanje izboljšamo, moramo bistveno spremeniti svoj način prisotnosti v javnem

življenju: ta prisotnost mora postati bolj učinkovita na samem terenu, koreniniti mora v različnih slojih in poklicih, povsod tam, kjer nastajajo problemi in zahteve po njihovem reševanju. Posebno pa moramo biti prisotni pri vseh tistih slojih in skupinah, ki so zaradi svojega socialnega položaja najbolj ogroženi, tako v človeškem kot v narodnostnem oziru.

Izdelati si moramo jasen koncept o naši prisotnosti v javnem življenju, o naši funkciji, o naših zartevah, o vrsti in načinu avtonomije, ki jo zahtevamo, o našem gospodarstvu, o naši kulturi, športu, ipd.

Da ne bi vse to izzvenelo kot zahteva, ki jo obračam na druge, kakršnih imamo že tako preveč, bom skušal v nadaljevanju doprinesiti nekaj misli o tem, kako bi se dalo izčistiti takšen enoten koncept o Slovencih v Italiji.

Osnova bi ga na sledeče premise:

Prostor, kjer bivamo

Pri življenju neke skupine igra veliko vlogo prostor, v katerem ta skupina živi. Osnova vsake politike je upoštevanje tega prostora. Ne moremo mimo osnovne ugotovitve, da smo zamejski Slovenci vključeni v italijansko državo. Po drugi plati pa naša naselitev ob vzhodni meji te države prikazuje našo nepretrgano povezanost s celotnih narodnostnim ozemljem Slovencev, ki živijo v Jugoslaviji in Avstriji. Važen dejavnik, ki ga moramo upoštevati, je še ta, da naša naseljenost v Italiji ni docela strnjena, zaokrožena, recimo, kakor je naseljenost južnotirolskih Nemcev. Neke vrste strnjenost je opaziti le v tem, da je skoraj povsod naša gostota tem večja, čim bližje smo meji in obratno, tem manjša, čim bolj se od meje oddaljimo. Naše narodnostno ozemlje je razbito predvsem zaradi prisotnosti večjih naselij, mest in trgov, ki imajo povečini večinski narodnostni značaj. Takšni kraji so: Milje, Trst, Tržič, Gorica, Čedad, Trbiž idr.

Opisane prostorske predpostavke nimajo le teoretičnega značaja, temveč tudi praktične posledice, ki se zrcalijo v celotnem javnem življenju in torej tudi v politiki. S temi posledicami moramo nujno računati.

Dejstvo, da živimo vključeni v italijansko državo, nas sili v to, da odigramo določeno vlogo v italijanskem javnem življenju, da vršimo določeno pozitivno funkcijo z neko svojo specifično značilnostjo. Funkcija je že to, da se ohranimo, in zato so narodnoobrambni cilji prvi, vendar to še ne more biti dovolj in vse.

Še bolj se moramo vključevati v italijansko javno življenje, kot družbeni subjekt, ki ima o vseh problemih, ki pretresajo italijansko javnost svoje avtonomno in posebno stališče.

Če naj povem bolj konkretno: ob problemu referendumu o razporoki je bilo, po mojem mnenju, negativno tisto politično stališče, ki nas je vlekel iz boja, češ, saj to je tipičen italijanski problem, ki nas Slovence ne zanima. Bral sem nekje, da smo mi Slovenci ta problem

že rešili (toda kje, kdaj? Pod staro Avstrijo, v Jugoslaviji) in zato se v spor ne smemo vmešavati.

Pomen odprte meje

Drugo važno dejstvo naše prostorske razporejenosti je to, da živimo vzdolž državne meje, ozko naslonjeni na celotno telo slovenskega narodnostnega ozemlja, kar nas sili, da čimbolj krepimo in gojimo stike z matičnim narodom. Zavedati bi se morali dejstva, da bi brez različnih sokov, človeških, idejnih, kulturnih, športnih in ne nazadnje gospodarskih, ki prihajajo od onkraj meje, naš zamejski organizem kaj kmalu usahnil. Zato moramo te stike čimbolj krepiti in osmisliti. Prav s temi stiki in zaradi njih smo zamejski Slovenci tudi most med narodom, ki živita ob tej meji. Ob neki raziskavi, ki jo je izvedel sociološki institut ISIG v Gorici, je jasno izhajalo dejstvo, kako smo prav zamejski Slovenci tisti faktor, ki vzdržuje največ prekomejnih stikov bodisi kulturnih, gospodarskih, športnih pa tudi povsem na družinski ravni. Če je meja tako odprta in živa, kakršna je, je tudi to naša zasluga in stalni interes. Čisto konkretno se vprašajmo, koliko Slovencev se bavi s posredniško vlogo med obema stranema meje, kolikor se jih je že na ta račun gospodarsko okrepilo! Kako bi prav nas prizadelo, če bi mejo zopet zaprli! Zavedati se moramo dejstva, da je naša moč večja od našega števila in naše dejanske organiziranosti, a temu se imamo zahvaliti prav odprti meji in gospodarskim stikom, ki jih takšna meja omogoča. Zavedati bi se morali dejstva, da je odprta meja postala važen dejavnik tudi v življenju naših sodržavljancev italijanske narodnosti, ki nas same ne vidijo le v funkciji našega števila, ki je relativno majhno, temveč tudi in predvsem v funkciji činitelja boljših sosedskih odnosov in, zakaj ne, danes lahko rečemo tudi to: gospodarskega razvoja in razcveta našega mesta. Zaradi vsega tega je krepitev stikov z

(nadaljevanje na 6. strani)

matično domovino važen činitelj naših nadaljnjih uspehov in rasti.

Zamejski Slovenci smo pred težavno nalogo: istočasno moramo razvijati dva paralelna procesa: po eni strani se moramo čimbolj vključevati v stvarnost, v kateri živimo, in sicer ne defenzivno, temveč aktivno. To, seveda, prinaša s seboj določene posledice na področju asimilacije: poveča se nevarnost asimilacije. Da bi to preprečili, moramo istočasno čimbolj krepiti povezanost z matičnim narodom in jo primerljivo osmišljati. Le tako bomo lahko vršili funkcijo in vlogo mostu med obema narodoma, kakor se večkrat piše in govori.

Globalni manjšinski zakon

Tretje dejstvo, ki ga prinaša s seboj naša posebna prostorska struktura, je v določeni razbitosti našega narodnostnega ozemlja, ki ni medsebojno zaokroženo in strnjeno, kakor smo že prej omenili. Tudi to dejstvo ima svoje javnopravne politične posledice, ki si jih ne moremo kar tako odmisлити. Zdi se mi, da se te posledice pojavljajo predvsem v zvezi s tako imenovanim *globalnim manjšinskim zakonom*, ki predstavlja eno izmed naših osnovnih zahtev in je bil predložen s strani različnih slovenskih forumov italijanskemu parlamentu. Ko so Južni Tirolci zahtevali zase takšen zakon, je bilo njihovo stališče lažje predvsem zaradi njihove strnjene in celovite naseljenosti v bocenski pokrajini. Tako imenovani paket ukrepov, ki so ga zahtevali in dejansko tudi dosegli, je težil tedaj predvsem za tem, da spremeni razmerje moči in oblasti na pokrajinskem nivoju v prid nemškega prebivalstva. V enotni javno-uprav-

ni enoti — pokrajini — tega ni bilo težko doseči.

Slovenci ne moremo zahtevati nekaj povsem podobnega, ker je naša naseljenost porazdeljena na več pokrajin v deželi. Strnjeno smo naseljeni predvsem v občinskem merilu, zato bi morala naša avtonomija obstajati predvsem na občinski ravni. Razen tega pa bi morali razmišljati o posebnih javnopravnih oblikah, ki bi omogočale, da bi naš glas prišel do izraza tudi na višji ravni. O tem je bilo govora tudi na manjšinski konferenci julija v Trstu. Razmisliti bi bilo treba o komisijah, konzorcijah ali združenjih občinskih mož slovenske narodnosti, z možnostjo odločanja in upravljanja v stvareh, ki so osnovne važnosti za celotno slovensko manjšino. O teh problemih bi bilo treba, seveda, še razmisliti, jih poglobiti, bolje preučiti in šele tedaj izdelati predloge. Vendar, kot vidimo, se tudi tu dotikamo nekaterih bistvenih vprašanj slovenske narodnostne skupine v Italiji.

Drug vidik, ki prihaja do izraza pri teritorialnih aspektih, je organizacijski. Naše delovanje, predvsem pa delovanje političnih formacij, ki se zavzemajo za reševanje slovenskih problemov — in tu je Slovenska skupnost nujno v prvi vrsti — se ne sme omejevati samo na določene predele ozemlja, ki ga naseljujejo Slovenci v Italiji. Prisotni bi morali biti povsod tam, kjer so naši ljudje. Zdi se mi, da je tu precejšnja hiba našega dosedanjega delovanja, ki jo bomo morali v prihodnosti nujno omejiti in izboljšati.

Kot vidimo, se da že iz samih, golih zemljepisnih dejstev razbrati celo vrsto vodil za naš politični koncept in za specifičnost našega obstoja in naše posebne zaščite, ki jo zahtevamo od oblasti.

Čas, v katerem živimo

Čas vpliva predvsem v tem smislu, da so vse resničnosti s katerimi imamo opravka v nenehnem spreminjanju v času, da so vse te resničnosti v nenehnem razvoju in da bo naša prisotnost tem bolj učinkovita, čim bolj bomo upoštevali njihovo trenutno razvojno stanje ter perspektivo za bodočnost. Tem manj pa bo naša prisotnost učinkovita, čim manj bomo upoštevali že preživele situacije in mentaliteto.

Posebno važno, tudi iz političnega vidika, je upoštevanje časovnega razvoja danes, ko se stvari zelo hitro spreminjajo.

Glede tega časovnega vidika prisotnosti Slovencev v Italiji bi dejal, da je tu zaznati predvsem sledeče silnice: družba se zmeraj bolj demokratizira in socializira. Vendar ta demokratizacija in socializacija ne napredujeta sami od sebe, čeprav je spontan pritisk ljudskih množic važen dejavnik, ki ga ne smemo omalovaževati. Demokratizacija in socializacija napredujeta predvsem zaradi delovanja in hotenja gibanj, strank in tokov, ki so jim cilj demokratizacija in socializacija.

Ali smo mi Slovenci nad temi procesi zainteresirani?

Smo, ker nam izkušnja pa tudi razum prikazuje, da se bodo naši problemi reševali prav v funkciji izboljševanja demokratičnega vzdušja in socializacije v državi, ki je izšla iz odpora, obstajamo in smo priznani, a nimamo še vseh pravic, v jutrišnjem svetu, ki bo, tako vsaj upamo, še bolj demokratičen in socializiran, se bomo lahko še bolj uveljavili.

Iz tega razmišljanja izhaja, da so naši naravni zavezniki vsa tista gibanja, stranke in tokovi, ki se borijo za večjo socializacijo in demokratizacijo v državi, medtem ko so naši naravni sovražniki vsi nasprotniki takšnega stanja.

To spoznavanje predstavlja važen kompas za naše javno delovanje, ki ga nikakor ne bi smeli izgubiti izpred oči.

Če naj sedaj še točneje zapopademo našo problematiko v času, moramo razmišljati o pojmu pojmov demokratizacije in socializacije in procesov, ki so z njimi v zvezi, ter o posledicah, ki jih lahko imajo za Slovence v Italiji.

Demokratizacija

Demokratizacija je proces, preko katerega omogočamo vedno širšim množicam, da vplivajo na javno pravne odločitve. Sistem volitev in strank je eden izmed načinov, kako lahko razvijamo demokratizacijo. Stranke predstavljajo alternative javno-pravnega delovanja in volitev z glasovanjem izbire med njimi.

Slovenci kot skupnost in posamezniki smo zainteresirani nad demokratizacijo, saj se čutimo subjekt in bi radi tudi mi kot subjekt so-vplivali na proces javno-pravnega odločanja. To pa bomo dosegli verjetno samo s še večjo in poglobljeno demokratizacijo javnega življenja. Pri tem bomo verjetno morali zahtevati našo zakonito prisotnost pri določenih procesih odločanja, ki se tičejo naše skupnosti. Zahte-

vati bomo morali, da smo prisotni v določenih ustanovah, katerih delovanje je pomembno za življenje naše skupnosti, nekatere ustanove pa bomo morali povsem zahtevati nase, da dobimo v roke orodje, ki je neobhodno potrebno za razvoj in utrditev našega narodnostnega življenja. Zavedati se tudi moramo (na to je opozoril manjšinski kongres), da obstoječe oblike demokratizacije niso vedno najboljše za obstoj manjšin, ker je tip zahodne demokracije v bistvu »prevlada večine«, ali z drugimi besedami »masovna demokratizacija«, ki že po samem principu masovnosti pregazi manjšino. Masovnost pa ni bistvo demokracije, kot se zgrešeno misli (bistvo demokracije je participacija, široko odločanje), zato smo Slovenci zainteresirani za uvajanje novih oblik demokracije v proces italijanske demokratizacije, ker bi v tem primeru naš glas prihajal bolje do izraza. Dejansko smo takšno novo obliko v našem mestu že preizkusili z delovanjem v okviru rajonskih konzult, ki so dale naši prisotnosti zagona in afirmacije.

Socializacija

Socializacija je druga plat procesa demokratizacije v sodobnem svetu. Socializacija sicer posamezniku ponavadi ni všeč, toda socializacija je nujnost, ki jo povzročajo različni dejavniki: dejstvo, da delo danes opravljamo predvsem organizirano in kolektivno (industrija), dejstvo, da mnogo ljudi zapušča zemljo in prehaja v industrijo in podobno. Zavedati se moramo, da je v preteklosti človeku dajala socialno varnost zemlja sama. Kdor je imel zemljo, jo je vedno lahko obdeloval in od nje živel. Tudi če je prišlo do kakšne naravne ali družbene katastrofe, je zemlja vedno bila na razpologo: le obdelovati si jo moral začeti. Zemlja je bila tu, tudi če ti je v vojni zgorela hiša, tudi če si izgubil vse ostalo premoženje. Bila je tu po poplavi, po potresu, po hudi zimi, po suši. Dajala je socialno varnost. Danes je treba socialno varnost in garancijo zagotoviti v okviru sistema: zagotoviti jo mora država, družba, javnopravne ustanove, industrija. Vse to sili človeka v socializacijo. Socializacija ne pomeni torej nič drugega kot zagotovitev takšnega sistema, ki ljudem zagotavlja določeno življenjsko varnost.

Slovenci smo po tradiciji individualisti (še pred kratkim smo bili povečini kmetovalci), razen tega pa nam naša manjšinska situacija otežkoča razvoj velikih masovnih dejavnosti, ki so značilne za sodobno življenje. Zato nas težnja po socializaciji večkrat hudo prizadene. Čutimo, da se v masovnosti izgublamo, da izgublamo svojo lastno identiteto. Zato bi morali premisliti, kakšne oblike naj zavzema naša dejavnost v tem obdobju vsesplošne socializacije. S socializacijo gre vstric ustanavljanje organizacij in institucij na najrazličnejših področjih. Ta proces ne sme mimo nas. Zavedati se moramo, da so danes prav te institucije in organizacije pravi centri moči in odločanja. Doseči moramo, da nekatere od teh upravljamo mi, po pravičnem ključu. Stalno govorijo, da je manjšina most med narodoma in državama, toda, kakšen most neki, če so vse institucije, ki so bile v našem mestu ustanovljene, da bi služile v ta namen (razni znanstveni inštituti ipd.) v rokah pripadnikov večine. V njih so pripadniki manjšine kvečjemu pomožna in podrejena delovna sila, pač zaradi svojega znanja jezikov. Pozdravljamo sicer vsako delovno mesto, ki je na razpolago pripadniku manjšine zaradi nje-

(Dalje na 10. strani)

Zbornik »Goriški letnik«

Goriški muzej v Novi Gorici je izdal zbornik zgodovinskih in etnografskih razprav (148 strani) pod naslovom »Goriški letnik« (zbornik goriškega muzeja), ki pomeni lepo presenečenje v hudi suši v pogledu kvalitete literature te vrste ne samo na Primorskem, ampak v Sloveniji sploh. Zdi se namreč, kot da se je polotila strokovnjakov za zgodovinske vede nekaka utrujenost ali pravzaprav nekako ntrazpoloženje za samostojne, izvirne in trudopolne raziskave na terenu in po arhivih. Tako se jih velika večina rajši zadovolji s ponavljanjem že znanih tez in stališč, z manjšimi bolj mimogrede nabranimi korekturami. Ta zbornik pomeni izjemo v tej splošni nerazpoloženosti, katere vzrok je morda iskati — človek se ne more znebiti tega vtisa — v premajhnem vzpodbujanju s strani raznih osrednjih institucij, ki so odgovorne za take raziskave, in pri njihovem pretogem vztrajanju pri starih metodah in shemah, poleg majhne možnosti za hitro objavljane rezultatov in za plodno, svobodno ali bolje rečeno sproščeno znanstveno diskusijo. Če že sploh pride do

kake diskusije, se diskutira vse preveč enostransko z visokih postavkov avtoritativnih pozicij in to gotovo ni spodbuda za tiste, ki prihajajo do drugačnih rezultatov ali ki imajo pogum do drugačnega mnenja kot stare avtoritete. Iz tega zbornika Goriškega muzeja pa diha vedro in živo veselje do raziskovanja in odkrivanja na terenu.

Odkod naslov »Goriški letnik«? Zgodovinar Branko Marušič, višji kustos in ravnatelj Goriškega muzeja, pojasnjuje v kratkem uvodu, da v spomin na almanah, ki ga je izdal leta 1883 učitelj na goriški realci Franc Zakrajšek pod naslovom »Goriški letnik za čitatelje vsacega stanu«. Založil ga je knjigarnar Karl Sohar, natisnila pa tiskarna Seitz v Gorici. To je bil najstarejši pojav med znanstvenimi listi in publikacijami na Primorskem, ki je žal takoj spet zamrl.

V preteklih 110 letih na Primorskem ni bilo veliko znanstvenih in poljudnoznanstvenih del družboslovne, predvsem domoznanske vsebine, ki so izšla bodisi enkratno bodisi kot periodika, ugotavlja Marušič in omenja vse take pomembnejše poskuse v preteklosti. V uvodu je zapisal: »Goriški letnik izdajamo z namenom, da bi izpolnjeval vrzel v današnjih izdajateljskih prizadevanjih in načrtovanih predvsem na področju severne Primorske ter da bi zrasel v publikacijo, ki ima na Slovenskem več vzorov. Z izdajo »Goriškega letnika« naj bi se tudi uresničili že davni sklepi na četrtem zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Mariboru septembra 1947, da je za Slovensko Primorje potrebno zgodovinsko glasilo, uresničili pa naj bi se tudi kasnejši predlogi in že začete pobude (oba goriška in tolminski zbornik). Naj še omenimo, da je prispevke zbral in uredil strokovni kolegij Goriškega muzeja.

Zbornik prinaša osem razprav in nekaj zapiskov. Arheolog Drago Svoljšak je prispeval

razpravo »Raziskovanje prazgodovinske naselbine na Mostu pri Soči«. Opremljena je z mnogimi črticami in z nekaj fotografijami izkopavanja, odkopanih grobov in najdenih predmetov. Izkopavanja na tamkajšnjem področju, ki je arheološko povezano s tolminskim, so se začela že v preteklem stoletju, sistematično pa leta 1880 ter so trajala kakih deset let. Poznejše najdbe so bile bolj ali manj slučajne, dokler se ni lotil no-

(Dalje na 9. strani)

—o—

TRAVNIK SE PRENAVLJA

Osrednji goriški trg, starodavni Travnik, so začeli prenavljati. Dela trajajo pravzaprav že več časa. V prvi vrsti bodo preuredili parkirni prostor za avte sredi trga.

Okrog značilnega Neptunovega vodnjaka bodo razširili pločnik in uredili tudi zelene gredice.

Vsa ta dela pa napredujejo počasi. Vzbuja pa tudi nevoljo avtistov in drugih prevoznikov, ki po novem prometnem redu ne smejo več voziti iz Raštela naravnost čez Travnik in mimo škofije v Gosposko ulico. Na koncu Raštela na oglu pri nekdanjem Brauniserju morajo obrniti mimo prefekturne palače in cerkve dalje proti škofiji.

Mestni stražniki že pridno pišejo globe kršilcem nove smeri. Večina, zlasti z one strani meje, se še ni privadila na številne smerokaze na Travniku.

Pa tudi skoro vsi travniški trgovci so s protestom nastopili proti novim usmeritvam in tudi proti ukinitvi parkirišča na severni strani vodnjaka. Pravijo, da bodo avtisti in vozniki vozili ob prefekturi kar na prejšnji poti in v druge ulice.

Na ta način bodo trgovci na Travniku, ki jih je več kot trideset, izgubili marsikatero odjemalca, ki bo našel drugje hitro in primernejše postajališče, pa seveda tudi prodajalne in okrepčevalnice.

ŠE ČAKAMO!

Novo šolsko leto smo tudi v Gorici pričakovali z veseljem in upanjem, da bo vse gladko steklo.

Po vseh šolah, osnovnih in srednjih je število učencev zraslo.

Dobili smo tudi nove šole, vsaj na papiernih odlokih.

Toda že pri teh so začele težave in nova pričakovanja.

Srednja šola za otroške vrtnarice, ki je priključena našemu učiteljskišči se ni mogla začeti s poukom, ker nima potrebnih učilnic. Prvotno so nameravale šolske in občinske oblasti najti prostore v stavbi Gregorčičevega doma, kjer se stiskajo že gimnazijski in licejski razredi.

Prav tako tudi še čakamo, da bo na trgovski šoli začel pouk tudi v obljubljenem IV. razredu. Pa ni še nič!

Ravnateljstva naših srednjih šol imajo tudi velike skrbi z nastavljanjem in imenovanjem potrebnih novih učnih moči.

Sicer smo že vajeni, da se že več let zavleče začetek in potek rednega pouka.

Vendar bi višje šolske oblasti morale podobne začetne težave že prej predvidevati in vse potrebno urediti, da ne bodo učenci in šole trpeli škode.

Zmede in neurejenost poznajo tudi na italijanskih šolah, a na naših jih je že preveč! Morda pa je katerim nasprotnikom urejenega slovenskega šolstva kar prav, da je tako?

Števerjan

Z občinske seje

V soboto zvečer je naš občinski svet razpravljal o različnih upravnih vprašanjih ter je sprejel ustrezne sklepe.

Odobril je seznam dijakov srednjih šol, ki imajo pravico do deželne podpore. Devet domačih srednješolcev bo prejelo enkratno podporo 40 tisoč lir.

Župan Klanjšček je poročal tudi o ureditvi javne razsvetljave, ki bo zahtevala 14 milijonov lir stroškov, nekaj milijonov več kot je bilo predvidevano.

Začela pa bo delovati že v začetku prihodnje pomladi.

Odobren je tudi deželni prispevek za prevoz dijakov in za menzo.

Ob koncu seje so se svetovalci pogovorili tudi o načrtu za novo pokopališče na Jazbinah.

Prav tako tudi za ureditev cest v Bregu in v Aščih.

Na prihodnji seji pa bodo svetovalci razpravljali o občinskem proračunu.

Končana trgatev na Goriškem

Po vsem Goriškem je letošnja bendima končana. Zadnje dneve so trgali črnino še med dežjem.

Po števerjanskih brdih je pridelka manj kot lani. Kolicina pa je seveda odvisna od lege vinogradov in je zato različna od kraja do kraja. Na splošno pa cenijo, da je pridelka povprečno trideset in še več odstotkov manj kot lani. Kakovost pa menda taka kot lani. Strokovnjaki menijo, da je »buket«, vinski pridah nekoliko slabši.

Na sorodnem Vipavskem so ponekod na-

trgali skoro polovico manj pridelka, a le po nekaterih krajih.

V Vipavsko klet so letos spravili okoli petsto vagonov grozdja. Dobro so obrodile mlajše trte po nižjih krajih. Najboljša letina je bila okrog Dornberka in Branika.

V veliki kleti na Dobrovem so sprejeli okoli šeststo vagonov grozdja.

Vina torej letos ne bo manjkalo, posebno če pomislimo, da je v zasebnih kletih še precej lanskega.

Za primer naj povemo, da cenijo samo na Vipavskem, da ga je v kletih še za sto vagonov ostalo od prejšnje trgateve.

Zato bodo morale cene, po veljavnem zakonu o ponudbi in odkupu, tudi za nekoliko pasti.

Zaenkrat pa so taka ugibanja še pre zgodnja.

—o—

MARTINOVANJE

Slovensko planinsko društvo v Gorici bo tudi letos priredilo običajno martinovanje, in sicer 10. novembra popoldne na Mostu na Soči. Na sporedu je pester zabavni večer, ki bo kakor vedno tudi v nedeljo 10. novembra razveselil goriške planince in goste.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Počastitev Edvarda Kocbeka v Društvu slovenskih izobražencev

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu je imelo v ponedeljek zvečer v gosteh Edvarda Kocbeka. Večja dvorana Slovenske prosvete v ulici Donizetti je bila polna starejših in mladih, ki so prihiteli, da bi videli in slišali tega velikega slovenskega pesnika in misleca, hkrati pa nosilca tolikega dela zgodovinskega dogajanja v okviru našega naroda v zadnjih štirih desetletjih, od njegovega »Premišljevanja o Španiji« in od ustanovitve revije »Dejanja« naprej. Mnogi, ki niso dobili prostora, so morali stati, a so vztrajali do konca, čeprav je trajalo srečanje s Kocbekom več ur. A bilo je tako zanimivo, da se nihče ni zavedel, kako minevajo ure.

Po pozdravnih besedah prof. Peterlina, ki je izrazil veselje, da imamo med nami Kocbeka ob njegovem jubileju — pred kratkim je, kot znano, obhajal 70-letnico — in po nekaj pesmih, ki so jih zapeli »Fantje izpod Grmade«, je spregovoril o gostu kot pesniku in mislecu, pisatelju Alojzu Rebula in v zgoščenih, jedrnatih ter duhovitih besedah prikazal njegov lik, njegovo veliko vlogo v slovenskem kulturnem in političnem dogajanju zadnjih desetletij. Omenil je, da je moral leta 1951 sicer zapustiti oder političnega dogajanja, ob izbruhu ideoloških polemik ob njegovi knjigi novel »Črna orhideja«, toda dejansko je Kocbek vedno navzoč v našem javnem življenju in skoro nobena resna diskusija o naših slovenskih zadevah se ne konča, ne da bi bil omenjen v njej. To je dokaz, kako živo je njegovo kulturno in politično izkustvo in kako so njegov duh, njegovo ustvarjanje, njegova misel prepleteni z vso našo stvarnostjo. Rebula je skušal tudi določiti Edvardu Kocbeku mesto v kulturnih in miselnih strujah v Evropi ter je poudaril, kako se je njegov duh bogatil s plemenitimi elementi drugih kultur, posebno pa francoske.

Edvard Kocbek je nato prebral precej svojih, povečini kratkih pesmi, ki so podale nekaj njegov pesniški življenjepis, od zbirke »Zemlja« do najnovejše zbirke »Žerjavica«, ki je izšla po zaslugi »Pesniških listov« prav za njegovo sedemdesetletnico v našem mestu. Ko je bral te svoje pesmi s nizkim, a razločnim glasom v dvo-

rani, kjer so vsi pridržavali dih, je marsikoga spreltel srh, toliko preroških slutenj, toliko dogajanja, toliko groze in lepote je bilo v njih. Zdrznili smo se, ko smo poslušali pretresljivo, z grozotnimi slutnjami nabito pesem iz leta 1940, ko je bil zadnjič na počitnicah na svojem domu v Slovenskih goricah. V njej smo že občutili bliske, ki so kmalu nato udarili v slovensko zemljo. Enako so pretresli in ganili poslušavce verzi, ki so opevali kmečko življenje in pokrajino, ki ga je dala, ali pa medvojna grozotna doživetja na Rogu, in pesmi iz »Žerjavice«. Po zadnji so se poslušavci zbudili kot iz zamaknenosti in se zahvalili pesniku z dolgim ploskanjem.

Pozneje je Kocbek še enkrat spregovoril in skušal kot kristjan in Slovenec določiti svoj odnos do sedanosti. Govoril je predvsem o problemu zla, inteligentnega in zavestnega zla, ki obhaja zmagoslavje v današnjem svetu, v najrazličnih oblikah. Označil ga je za inteligentni satanizem. Iz njegovih besed je zvenel pesimizem, a ne popolni pesimizem, kajti na koncu je izrazil zaupanje v zmago dobrih sil. A za to zmago bi se morali dobri ljudje po vsem svetu bolj povezati med seboj. Nakazal je tudi vlogo kristjanov in Cerkve v tem boju z zlom. Cerkve si pri tem ne sme pomišljati, zavesti se mora vsega pomena Odrešenja, ki ga je prinesel Kristus na svet. Ne smela bi podcenjevati težnje ljudstev po pravičnosti in odrešenju iz stiske.

Glede slovenskega naroda pa je poudaril, da bi moral biti manj podvržen psihozi lova za gmotnimi koristmi, do materialnih dobrin bi moral dobiti suveren odnos, ne smel bi se dati izprazniti duhovnih vrednot, moral bi biti bolj ustvarjalen, bolj zvest samemu sebi, bolj svest svojih ciljev, manj izvrševavec kolektivnih nalog kot pa samostojni, zavestni ustvarjavec novih vrednot.

Okrogla miza o ženski emancipaciji v dijaškem klubu

V Slovenskem kulturnem klubu v ulici Donizetti je bila v soboto, 18. t.m. okrogla miza o ženski emancipaciji, na kateri so sodelovali predvsem študentka psihologije Alenka Rebula, duhovnik Tone Bedenčič in psiholog Danilo Sedmak. Alenka je bila mnenja, da se žensko vprašanje kaže najprej v družini, zato je svoj poseg usmerila predvsem v družino. Poudarila je, da je še danes ženska vloga predvsem v prid moškemu in da je še danes ženska tako pogojena od tega, da nima mnogo priložnosti za osamosvojitve in da bi našla samo sebe. Ženska se premalo kulturno udeležuje, medtem ko moški še poročen nadaljuje s »samskim« življenjem. Tudi govorjenje, da je ženska boljša od moškega in da je ustvarjena za vzgojo otrok itd. je le v moško korist, ker se moški tega poslužuje, ko je to njemu v prid.

Psiholog Sedmak se je v glavnem strinjal s tem, kar je povedala Alenka. Poudaril je, da kot moški ne more doživljati tako

živo ženskega vprašanja, kot ga lahko občutijo ženske same.

Ženski svet je čisto drug svet, ki ga moški ne pozna in ga lahko le odkriva in ugiba. Priznal je, da ženska v današnjem svetu še nima prave možnosti, da bi bila to, kar je.

Duhovnik Tone je osvetlil žensko emancipacijo predvsem z verskega vidika. Nato se je razvila živahna debata med številnim mladim občinstvom.

V soboto 26. t.m. pa bo v Slovenskem kulturnem klubu pogovor o počitniških izkušnjah, v besedi in slikah. Začetek kot običajno ob 19.15. Vabljeni vsi.

Evelina

I DISKUSIJSKI VEČER

V petek, 8. novembra, bo v prostorih Slovenske prosvete, ulica Donizetti 3-I levo, prvi izmed javnih diskusijskih večerov na pobudo skupine kulturnih delavcev in časnikarjev, da bi omogočili svobodno diskusijo o raznih aktualnih problemih. Na te večere so vabljeni ljudje vseh nazorov, intelektualci in drugi, tudi mladina, študentska in delavska.

Tema prvega diskusijskega večera bo:
KAJ JE FAŠIZEM

STANKO JANEŽIČ JE IZDAL NOVO PESNIŠKO ZBIRKO

Stanko Janežič, ki je nad dve desetletji deloval na Tržaškem kot duhovnik in kulturni delavec, zdaj pa je bogoslovni profesor v Ljubljani, je objavil pri Mohorjevi družbi v Celju novo pesniško zbirko, ki ima naslov »Iz oči v oči«. To so pesmi v nevezani obliki, brez rim, a polne lirčnega razpoloženja in notranjega doživljanja. To je že šesta Janežičeva knjiga. O njej bomo kaj več spregovorili v eni prihodnjih števil.

Odprtje nove slikarske razstave v Tržaški knjigarni

V soboto zvečer je bila v Tržaški knjigarni odprta razstava nagradjenih slik pri ex tempore slikarski tekmi v Šempolaju prejšnjo nedeljo. Tekmo je priredilo, kot znano, društvo absolventov slovenske trgovske akademije KASTA. Pri odprtju razstave je vladalo prijetno domačnostno, a hkrati tudi slovesno vzdušje. Navzoče je pozdravil predsednik društva Filip Fišer v obeh jezikih, nakar je najprej v slovensčini in nato še v italijanščini načel razpravo o tem, ali bi ne veljalo združiti pri takih ex-tempore tekmovanjih obeh kategorij odraslih, »profesionalce« in »amaterje«. Velika več-

na navzočih se je izrazila za to, češ »pravi profesionalci« se takih tekmovanj itak ne udeležujejo.

Poleg prvo nagradjene slike Demetrija Ceja presenečata predvsem slike dveh udeležencev v »otroški« kategoriji. Naslikala sta ju brata Massimo in Fabio Villatora iz Trsta. Fantiča sta stara šele kakih 12 let, a v njima tiči gotovo snov pravega umetnika. Pa tudi vse druge slike so zanimive, kvalitetne ter privlačne tudi zato, ker prikazujejo iz najrazličnejših perspektiv eno naših najbolj ohranjenih kraških vasi ter gmajno.

Pri tem se ne sme pozabiti dvojega

(nadaljevanje s 1. strani)

brez enega samega rojstva. Zato se Slovenci ne moremo in nečemo vdati v tako »šte-tje«. Za nas je koroških Slovencev na Koroškem toliko, kolikor odgovarja danes številu 102.000 v letu 1880 — ali če že sprejmemo udarec v obliki ponemčevanja ob koncu

Sodobno kmetijstvo

VLOGA IN POMEN AVTOHTONIH SELEKCIJIRANIH KVASOVK PRI PRIPRAVI VINA

Izredno slabo vreme je marsikomu zagodilo ne samo pri trgatvi, ampak tudi pri kletarjenju oziroma pripravi vina. Nekateri so si zaradi nizkih temperatur pomagali z gretjem kleti, drugi so greti mošt in s tem pomagali k vrenju jagod in mošta. Le malokateri so si pomagali pri tem z nakupom selekcioniranih kvasovk, ki kot znano omogočajo, da pridejo grozdne jagode in mošt takoj do vrenja in da se tako prepreči škodljivi pojavi pri vrenju.

Danes vemo, da je vino končni proizvod delovanja mikroorganizmov, sestavljen iz mnogih členov. Preteklo je dolgo časa, da smo to spoznali. Res ni pri vinogradništvu malega obsega, kot to velja zlasti za obalni predel tržaške pokrajine in kraško planoto, govoriti o sodobni pripravi vina. Način priprave vina se ni dosti spremenil in tak, kot ga poznamo danes, je bil tudi v glavnem v preteklosti. Le malokateri vinogradniki oz. kletarji poznajo procese nastanka vina iz mošta globlje, to pomeni, da poznajo njegovo biokemično naravo. Nekoč so nastanek vina imeli za čudež oziroma za zelo skrivnostno zadevo. Ob koncu 17. in v začetku 18. stol. se je nizozemskemu trgovcu Leeuwenkoeku, ki je bil sicer zelo preprost človek, a ki je bil obdarjen z velikim smislom za opazovanje, posrečilo skonstruirati prvi, sicer skromni mikroskop. Dolgo je trajalo, da so njegova opazovanja postala koristna za prakso. Francoz Tour in Nemec Schwann sta sočasno, vendar ločeno drug od drugega, leta 1836 odkrila kvasovke — povzročiteljice vrenja, katerega proizvod je alkohol. Njihovo odkritje je dolgih trideset let oviral pri prodiranju znani kemik Liebig, ker je imel vrenje za kemični proces. Komaj takrat, ko se mu je zoperstavil oče današnje mikrobiologije Louis Pasteur, in pojasnil pojav alkoholnega vrenja vina, se je začela nova doba za vinarstvo (sicer zaenkrat zelo počasi, Pasteurovo odkritje je takoj izkoristilo pivovarstvo. Leta 1879 je Dancu Christianu Hansenu prvemu uspelo izolirati eno samo celico kvasovk, jo vzgajati in razmnožiti ter postaviti temelje »čistemu vrenju«). Mikroorganizme v vinu in moštu so prvi izolirali Muller-Thurgau, Wortmann in Meissner, ki so jih razdelili na koristne in škodljive in prišli do čistih žlahtnih vinskih kvasovk. Da so se izsledki znanosti tako počasi uveljavili v kletarstvu, gre pripisati okolnosti, da je bilo le-tokrat preveč razdrobljeno. Sodobno kletarjenje se je začelo s pojavom združništva.

(se nadaljuje)

prejšnjega in v začetku tega stoletja — 82.000 v letu 1910. Morda je res, da so se od tedaj vsi drugi ponemčili. A prav tako je lahko res, da so postali samo nezavedni — odkod sicer »vindišarji«? — ali da so prestrašeni in ne upajo več priznati svoje narodnosti, spričo neprestanega psihološkega in dejanskega pritiska. Toda leta 1948 in še pozneje je bila tudi večina slovenskega ljudstva na današnji slovenski zemlji nezavedna in vendar je val narodnega prebujanja potem skoro čudežno prebudil naš narod v življenje in dejanje. Tako se lahko zgodi tudi se na Koroškem, če bo današnja tamkajšnja slovenska mladina dajala vzgled in če bomo mi vsi tu in v Sloveniji trdno stali za njimi — ter našli prave argumente. To se še lahko zgodi, časi se spreminjajo in ljudje z njimi, pa seveda tudi razmere. A tudi če smo izgubljali ljudi, se ne odpovemo svojemu narodnemu ozemlju na Koroškem. Za slovensko smatramo in moramo smatrati vse tisto ozemlje, ki je bilo slovensko leta 1880. Najhujša politična napaka bi bila, da bi se dali tam teritorialno popolnoma razbiti v nekaj na daleč narazen ležečih vasi in zaselkov.

O tem naj bi razmislili tudi slovenski politiki na Koroškem in drugje. Pozabiti pa se tudi ne sme — da se vrnemo na opombo v začetku članka — da koroški Slovenci ne živijo v TUJI državi, ampak v SVOJI, ker so bili tam pred Nemci in Avstrijo se je razvila samo iz ene od nekdanjih obrobni pokrajin slovenske Karantanije, ki so jo potem odcepili od nje in stalno večali na račun Karantanije. To dejstvo še danes izkazuje celo vsi šolski zgodovinski atlas v Avstriji, le mi radi pozabljamo nanj. Eden izmed vzrokov, da so se koroški Slovenci z večino glasov odločili l. 1920 za Avstrijo, je

bil prav ta, da so videli v Avstriji kljub vsemu še SVOJO državo, iz podzavestne navezanosti in iz državnopravne tradicije. O tem bo treba še in še spregovoriti.

Nikoli ni bila avstrijska država samo nemška, vedno je bila nemško-slovenska, oba naroda sta živela v njej kot nekaka siamska dvojčka, in vse do moderne dobe, do absolutizma, so bile slovenske dežele — Koroška, Kranjska, Štajerska in Primorska pod skupnim pojmom »Notranja Avstrija« (Inner-Oesterreich) njeno jedro; ravno zato so se Habsburžani in drugi tako pulili zanje. Salzburška tedaj ni spadala k Avstriji, v Gornji Avstriji so pogosto gospodarili Bavarci, Tirolska je večkrat tudi hodila svoja pota, Gradišćanska je bila pod Madžari. Le Dolnja Avstrija z Dunajem je bila prilepljena na Notranjo Avstrijo in odvisna od nje, a tudi tam je enkrat gospodaril madžarski kralj Matija in drugič celjski grof.

Druga stvar, na katero ne smemo pozabiti, je ta, da ne smemo niti v najhujši polemični razgretosti metati vseh nemških Avstrijcev v isti koš. Kakor niso bili vsi Nemci nacisti — to se je dobro pokazalo po vojni in tudi že pred Hitlerjevim prihodom na oblast, ki ni nikoli prej dosegel pri volitvah absolutne večine (Hindenburg mu je zaupal kanclerstvo le kot predstavniku relativno najštevilnejše stranke, polnomočja je dobil šele v parlamentu), tako tudi Avstrijci niso vsi in morda niti ne po večini zagriženi nemški nacionalisti. Verjetno so le slabo informirani in zapeljani od tiska, ki trobi v nacionalistični rog, misleč da brani državne interese. Zato se je treba truditi predvsem za to, da dosežemo Slovenci s prepričevanjem demokratične avstrijske javnosti in z njeno pomočjo prepoved novonacističnih organizacij na Koroškem, kot je »Heimatsdienst«, in tako ureditev, ki bo pravična do Koroških Slovencev in do vsega slovenskega naroda.

Zbornik »Goriški letnik«

(Nadaljevanje s 7. strani)

vih sistematičnih izkopavanj v zadnjih letih Goriški muzej. Vodi jih ravno Svoljšak, o čemer smo imeli večkrat priložnost brati kaka poročila v dnevnikih. Doslej je bilo izkopanih že 6570 grobov, če pa se računajo tudi uničeni in nekontrolirano izkopani grobovi, pa jih je bilo odkritih že kakih 7000. Razprava morda premalo poudari to izredno velikost tamkajšnje nekropole, ki spada v halštatsko obdobje in se nadaljuje v poznejši čas. Po številu odkopanih grobov se da sklepati, da je morala biti v Mostu na Soči že v davnih časih zelo pomembna naselbina. Svoljšak je zadnji čas odkril celo ostanke hiše iz tiste davne dobe, kar je zelo zanimivo. Pravilne oblike hiše so najbolj presenetljive, pravi Svoljšak. Zgrajena je bila iz brun. Svoljšak pušča odprto vprašanje, kdo so bili prebivalci tiste halštatske naselbine. Vsekakor bo treba raziskave nadaljevati ne le na terenu, ampak tudi pri študiju izkopanega materiala v primerjanju z drugimi evropskimi najdbami iz tistega časa.

Sledi razprava dr. Uga Furlanija, častnega inšpektorja za predzgodovinske starožitnosti pri višjem skrbništvu za starine Benečij v Gorici, o novjših prazgodovinskih odkritjih v goriški pokrajini. Razprava nudi le zgosten in splošen pregled nad novimi najdišči. V slovenščino

je prevedla razpravo Marija Češcut. Marko Vuk, kustos - umetnostni zgodovinar Goriškega muzeja, je objavil (z natančnimi risbami vred) razpravo »Srednjeveška cerkev v Prileju pri Plavah« z opisom in presojo njene arhitekture in poslikave. Prav je, da se lotevajo strokovnjaki tudi takih dozdnevno manj zanimivih, a v splošni sliki potrebnih raziskav. Branko Marušič je avtor razprave o primorskih taborih v letih 1868 - 1871, v kateri vzbudi med drugim zanimanje ugotovitev, kako nezaželjena, naravnost prepovedana je bila že takratnim oblastem beseda Slovenija, saj so lahko razpravljali na taborih o marsičem, le ne o Sloveniji in njeni združitvi. Etnolog Naško Križnar je prispeval razpravo o »Planinskem naselju v porečju zgornje Soče«, z mnogimi risbami in podrobnim opisom terenskih raziskav, kar je danes, ko take pastirske naselbine naglo propadajo, zelo važno. Razpravo spremljajo mnoge skrbne risbe in fotografije. Dr. Ivo Juvancić je napisal razpravo »Dr. Francišek B. Sedej in fašizem«, Marijan Breclj pa je objavil pismo češkega kulturnega delavca Bohuša Vybirala Francetu Bevku. Ciril Zupanc pojasnjuje okoliščine smrti Jožeta Lemuta - Saša, ki je sodeloval v osvobodilni vojni na Primorskem. Sledijo še zapiski. Posebej je dodan načrt odkrite halštatske hiše iz Sv. Lucije (Most na Soči).

šport

Zakaj brez domačinov?

14. partija dvoboja med Karpovom in Korčnom se je končala z miroljubnim izenačenjem, ki se je pridružilo dolgi vrsti remijev (do zdaj 13). Igra na remi je za Karpova, ki vodi z 2:0, seveda najbolj logična, psihološko razumljiva pa je tudi za Korčnovo, saj ne sme tvegati tretjega poraza.

Bralec nam bo odpustil, če bomo za spremembo vzeli partijo le kot pretvezo, da v njej raziščemo zanimivo pozicijo. Seveda prikazujemo izsledke z vso skromnostjo, saj si niti odda leč ne domišljamo, da bi v tako komplicirani poziciji zaznali kaj več kot drobce.

KARPOV - KORČNOJ (14. partija)
Francoska obramba

1. e4 e6, 2. d4 d5, 3. Sd2 c5, 4. ed5: ed 5., 5. Sgf3 Sc6, 6. Lb5 Ld6, 7. 0-0 cd4., 8. Sb3 Sge7, 9. Sbd4: 0-0, 10. c3 Lg4, 11. Da4 Lh5, 12. Ld3.

Tako je nastala popolnoma ista pozicija kot v 10. partiji po 13. potezi belega. Razlika ene poteze izvira odtod, ker je beli izgubil tempo več, ko je sam vzel kmeta na c5, črni pa tem po več, ko je umaknil napadenega lovca s c5 znova na d6.

12. ... Lc5

V 10. partiji je črni namesto tega igral h6. Igrana poteza omogoča belemu 13. Sg5, na kar verjetno že zadostuje 13. ... h6. Vseeno pa si iz radovednosti oglejmo nekaj drugih možnih nadaljevanj!

A) 13. Sg5 Lg6?, 14. Sc6: bc6., 15. Lg6: in karkoli črni zvame lovca, izgubi.

B) 13. Sg5 Ld4., 14. Lh7: + Kh8, 15. cd4: g6 in kljub kmetu manj se zdi pozicija črnega zaradi doljnoročne grožnje f6 boljša (takojsnja f6 bi seveda naletela na Lg6: in Se6 in beli bi dobil trdnjavo in dva kmeta za oba skakača. Sledeči polet domišljije:

C) 13. Sg 5 Ld4: 14. Lh 7: + Kh8, 15. Lc2 Lf6?,

D) 13. Sg5 Ld4., 14. Lh7: + Kh8, 15. Lc2 b5!, 16. Db5: Lf6, 17. Dd3 g6, (ne pa 17. ... Lg6? zaradi 18. Dh3 + in beli zmaga), 18. Dh3 Dc8 in orožje belega se je že močno skrhalo. Bolj miroljubna je varianta:

E) 13. Sg5 Ld4., 14. cd4: h6, 15. Sh3 Lg6.

Zaradi popolnosti priobčujemo konec partije:

13. Te1 h6, 14. Le3 Lb6, 15. h3 Dd6, 16. Le2 Tfe 8, 17. Tad1 Df6, 18. Sh2 Le2., 19. Te2: Sd4., 20. Ld4: Dc6, 21. Dc6: bc, 22. Tde1 Ld4., 23. cd Kf8, 24. Sf3 Sg6, 25. g3 Te2., 26. Te2: f6, 27. Kf1 Tb8, 28. Tc2 Tb6, 29. Ke2 Ta6, 30. b3 Ke7. Remi

Ko smo pred tednom dni spregovorili o amaterstvu v nogometnih ligah, ali bolje rečeno o nezdravem pojavu prekupčevanja z nogometiški tudi pri naših društvih, smo praktično že pokazali na problem, ki je s tem nujno povezan. Bistven razlog, zaradi katerega so nastali nogometni klubi v naših vaseh in predmestjih, je s politiko nakupovanja italijanskih igralcev in trenerjev zvođenel. V samih statutih mnogih športnih društev je rečeno, da je namen kluba združevati domačo mladino in ji nuditi možnost, da se v domačem okolju športno udejstvuje. Temu namenu pa so se vsaj nekatera društva hote ali nehoti odpovedala. Zato bi bila naloga nadzornih odborov v teh društvih, da resno preverijo, če se odborniki držijo statutar-nih določil. Čeprav tega pojava nočemo in ne moremo posploševati, ker bi bili krivični do tistih, ki so ostali zvesti prvotnemu programu, moramo ugotoviti, da je ponekod prevladala težnja, da bi se enajsterica kar se da visoko uvrstila na končni lestvici in se po možnosti prebila v višjo ligo. Seveda je ta tekmovalna želja pozitivna, vendar postane nevarna, ko prevlada nad zdravo pametjo. Dogaja se, da za vodstvo ni važno, če domači mladinci ne najdejo več mesta v prvem moštvu, da je na igrišču italijanščina nadomestila slovenščino, da je klub zabredel v finančne težave. Važno je samo zmagati. In vendar se redno dogaja, da si kljub okrepitevam sledijo negativni rezultati, toda vodstva se trmasto nočejo učiti iz preteklih napak.

Kako si pomagamo, če nimamo dovolj denarja, da bi si zagotovili okrepitev za klub? Možnosti je več. Prvič prostovoljna nabirka, drugič zmanjšanje povračila za stroške ostalim domačim igralcem in tretjič poiskati med italijanskimi fanti, ki v naših krajih služijo vojsko, nardjene nogometaše, ki naj bi za malenkostno

odškodnino — nedeljsko kosilo in nekaj tisočakov za nagrado — rešili potapljačo se barko. Tretjo možnost je pred leti kot prva izkoristila štandreska Juventina, ki pa je kaj hitro spoznala, da je taka politika ne samo v polnem nasprotju z namenom društva, pač pa tudi povsem nekoristna za društvo. Naraščaj, ki nima možnosti, da bi napredoval v prvo moštvo, postane vedno bolj bolj skromen; domači mladinci ali prenehajo s športom ali pa prestopijo k drugim, kjer so jim možnosti za vključitev v prvo ekipo odprte. Pred dvema letoma se je Breg Toda število ni važno. Važno je, da je v odbo-skušal rešiti izpada s pomočjo dveh, treh vojakov. Zgrešenost se je kmalu pokazala, čeprav se je tedaj Breg rešil, toda le za eno sezono, lani je že izpadel v nižjo kategorijo.

Danes se za to zavzema proseško Primorje, ki je pravkar praznovalo 50-letnico obstoja. Na proslavah je bilo stalno govora o bleščeči preteklosti, o predanosti idealom prvih ustanoviteljev, ki niso klonili fašistični diktaturi. Toda ostale so le besede. Na proseškem igrišču smo že videli igralce iz bližnjih vojašnic, ki so trenirali skupno z nogometaši Primorja. Prvotno naj bi sprejeli kar pet takih igralcev v prvo ekipo, zdaj pa zgleda, da bo zadostoval le eden. Toda število ni važno. Važno je le, da je v odboru prevladalo mnenje tistega poedinca, ki je že grozil z ricinusovim oljem, in to v odboru Primorja, ki je pravkar slavilo 50-letnico...

Bo to stališče tudi končno zmagalo? Zvedeli bomo že v nedeljo na prvem derbiju v Križu med Vesno in Primorjem. Zvedeli pa bomo tudi, če so se v kriških vrstah pomirile polemike, ki so nastale zaradi nakupa Bortolottija. Če bomo v kriških vrstah znova videli Milčiča, Čaharja in Borisa Tenceta in če bo Primorje igralo brez vojakov, tedaj bo jasno, da je prevladala zdrava pamet.

S. R.

Problem tuberkuloze na svetu

Tuberkuloza je bila nekaj ena najhujših šib, ki so gnjavile človeštvo. Starodavni nagrobni napisi pričajo, da je umrlo zelo veliko mladih ljudi, in to potrjujejo tudi arheološke najdbe. Vzrok je bila največ tuberkuloza. V slovenščini imamo zanj ljudsko besedo sušica ali sušca, toda ponekod je pomenilo biti bolan isto kot biti sušičen, tako da je pomenila beseda za tuberkulozo bolezen sploh, kar je dokaz za veliko raz-

širjenost tuberkuloze. A tudi danes je celo v tehnično visoko naprednih državah še precej tuberkuloze, kot dokazujejo podatki Svetovne zdravstvene organizacije Združenih narodov. Danes je ugotovljenih na svetu do 20 milijonov bolnikov s tako obliko tuberkuloze, da jo lahko prenesejo tudi na druge. Zdej je največ tuberkuloze v Afriki, Aziji in tihomorskih otokih. Strokovnjaki menijo, da bi se bilo treba lotiti te bolezni predvsem s preventivnimi ukrepi, kot so boljša prehrana in stanovanjske razmere, cepljenje in drugo.

Slovenska skupnost danes in jutri

(Nadaljevanje s 6. strani)

govega specifičnega znanja in drugih osebnih lastnosti, vendar se mi zdi, da je danes napočil čas, ko so lahko pripadniki manjšine tudi subjekt določenega delovanja in ne vedno samo objekt.

(Nadaljevanje sledi)

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce naj obiščejo NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bado med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE MEBLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhinj Podjetja CUMINI.